

rendementsuniversiteit
 groningen

De toets doorstaan in het tijdperk van de rendementsuniversiteit

Lijst Calimero 2009 / 2010

www.lijstcalimero.nl

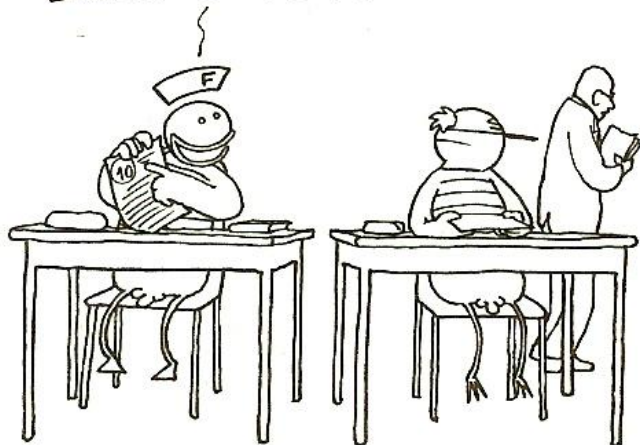

FOKKE & SUKKE
HEBBEN EEN NIEUWE ONDERWIJSMETHODE ONTDEKT

ZÓ HEE!!

**DAT "LEREN"
DAT WERKT
ECHT GOED!!!**

www.foksuk.nl

De toets doorstaan in het tijdperk van de rendementsuniversiteit

Fractie Lijst Calimero 2009/2010

Suzan Beers

Leendert Kalfsbeek

Jacco Kwakman

Michiel Fokke Zwaan

Inleiding

Rendementen, ze gonzen door de gangen, ze circuleren in vergaderzalen, ze worden zwart op wit gedrukt, wat vinden we ze belangrijk en wat vallen ze tegen. Lijst Calimero is verontrust over de manier waarop er aan de RUG met de tegenvallende rendementen wordt omgegaan. In de ellendig lange notitie '*De opkomst en ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen*' (Calimero, 2009)¹, hebben wij deze onvrede aan het begin van het jaar duidelijk gemaakt. Tot dusver heeft deze notitie nog niet geleid tot concreet beleid en daarom wagen wij een nieuwe poging met een nieuw en voor drukbezette bestuurders verbeterd concept: een relatief korte notitie met concrete aanbevelingen. In deze notitie staat het tentamenbeleid van de RUG en de relatie met de rendementsproblematiek centraal.

De focus op rendementen legt een hoge druk op de slagingspercentages van tentamens. Deze slagingspercentages, vooral in het eerste jaar, zijn natuurlijk niet alleen afhankelijk van het niveau van de opleiding en de motivatie van de student. Zelfs wanneer studenten harder studeren zal het niet eenvoudig zijn om deze percentages op korte termijn te verbeteren. Er wordt immers al jaren geconstateerd dat het eindniveau van het voortgezet onderwijs steeds minder aansluit op het niveau van de universiteit (Commissie Meijerink, 2008; Tweede Fase Adviespunt, 2005)^{2,3}.

De RUG heeft de afgelopen jaren veel energie gestoken in het toetsbeleid. De uitgebreide notitie 'de toets doorstaan' (UOCG, 2007)⁴, laat zien dat er op het gebied van tentaminering veel deskundigheid is binnen de RUG. Deze notitie bevat veel nuttige aanbevelingen als het gaat om de techniek en de organisatie van het toetsen, maar houdt geen rekening met gedrag in tijden waar een verbetering van de tegenvallende rendementscijfers tot prioriteit is verheven. In het komende stuk zullen enkele knelpunten van het huidige tentamenbeleid benoemd worden. Tevens geven wij een aantal aanbevelingen om deze knelpunten te bestrijden.

1 Fractie Lijst Calimero. (2009) *De opkomst en ondergang van de Rendementsuniversiteit Groningen*. Te downloaden via: <http://lijstcalimero.nl/wp-content/uploads/2009/10/notitie-lijst-calimero-de-opkomst-en-ondergang-van-de-rendementsuniversiteit-groningen-01102009.pdf>

2 Commissie Meijerink: Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen, (2008). *Over de drempels met taal en rekenen*. Almelo: Lulof druktechniek

3 Tweede Fase Adviespunt (2005). *Zeven jaar Tweede Fase; een balans*. Den Haag: Tweede Fase Adviespunt.

4 Projectgroep Toetsing (2007). *De toets doorstaan; Toetsbeleid en Toetsing aan de RUG*. Groningen: UOCG.

De rendementsnorm in een academische cultuur

Het sturen op rendementen leidt tot een perverse prikkel om het niveau te verlagen. Veel studenten studeren voor een zes, dat is nou eenmaal de praktijk. Wanneer docenten zich vervolgens door tegenvallende resultaten laten leiden, is het einde zoek. De grens is wat Lijst Calimero betreft al lang overschreden. Het is voor een academische onderwijsinstelling onacceptabel wanneer gemiddeld minder dan de helft van de studenten in de Bachelor stelt dat de manier van beoordelen een diepgaand inzicht in de cursussen vereist is en een kwart zelfs vindt dat zij alleen een goed geheugen nodig hebben om hoog te scoren⁵.

Deze uitslagen komen voor ons niet als een verrassing. Er zijn opleidingen waar een groot deel van de cursussen een aantal van de oefenvragen op Nestor rechtstreeks laat terugkomen op het tentamen. Slimme docenten laten Nestor achterwege en verklappen tentamenvragen tijdens de colleges in een ijdele poging de zalen vol te krijgen. Wij vragen ons sterk af wat dit met goed onderwijs te maken heeft, de term academisch durven we hier niet eens te noemen. *Teaching to the test* wordt vrijwel niet opgemerkt door bestuurders. Dit maakt teaching to the test één van de meest onderschatte kwalen van ons onderwijs. Controle op dit soort praktijken is voor opleidingsdirecteuren onbegonnen werk: 'politieagenten' in de collegezalen hebben praktische bezwaren en zijn daarnaast onwenselijk.

Daar komt bij dat er nog veel subtielere vormen van teaching to the test in ons onderwijs zijn geslopen. Zo ligt er in de colleges vaak een sterke focus op 'dat wat voor het tentamen belangrijk is'. Als u zich afvraagt waarom studenten zo absurd weinig tijd in hun studie stoppen dan is hier uw antwoord. Voorbeelden van een theorie, die docenten gebruiken ter verduidelijking, komen rechtstreeks terug op het tentamen, waardoor een inzichtvraag met herkenning kan worden beantwoord. Het resultaat: studenten van met name de grote studies hebben aan Joho klappers en sheets voldoende. De één zijn dood is de ander zijn brood. Mocht u niet bekend zijn met de dramatische kwaliteit van 'de Joho klapper', dan wordt het misschien tijd voor een werkbezoek aan de Joho-klapperwinkel, die dankzij de erbarmelijke kwaliteit van een deel van onze tentamens in leven wordt gehouden.

Lijst Calimero heeft zich al een aantal keer tegen bovenstaande problematiek uitgesproken, maar vooralsnog lijkt het nog geen prioriteit op de agenda van het College te krijgen. De verontruste geluiden van studenten in faculteitsraden en de slechte resultaten in enquêtes lijken vooralsnog geen doorgang te krijgen tot de bestuurskamers. Een onderzoek naar de omvang van het probleem lijkt ons daarom de eerste stap die genomen moet worden. Dit kan door de toevoeging van onderstaande vragen in de volgende editie van '100 over de RUG'. Aangezien deze resultaten nog wel even op zich zullen laten wachten, lijkt het ons verstandig om al eerder al een onderzoek te houden door opleidingscommissies en faculteitsraden te consulteren.

⁵ UOCG (2010). *Honderd over de RUG 2009*, Groningen: UOCG.

Aanbeveling 1 – Universiteitsbreed onderzoek naar ‘teaching to the test’.

Op korte termijn een consultatie van de decentrale medezeggenschap, waar in ieder geval de onderstaande vragen centraal staan. Deze vragen mogen wat ons betreft in ieder geval deels terugkomen in de ‘100 over de RUG’- enquête.

- Docenten verstrekken regelmatig oefenvragen waarvan een deel letterlijk terugkomt op het tentamen.
- Mijn opleiding kent tentamens waar studenten een voldoende kunnen halen door sheets en samenvattingen in het hoofd te stampen.
- Docenten proberen mij tijdens college bij de les te houden door aan te geven welke stof belangrijk voor het tentamen is.

De normering van de norm

Lijst Calimero is zich bewust van het belang van goede rendementen, maar de roekeloze race om deze te verbeteren baart ons zorgen. De bovenstaande problematiek kan niet alleen bij de docent worden neergelegd. Te vaak bereiken ons berichten dat docenten door opleidingsdirecteuren (indirect) onder druk worden gezet om naar aanleiding van tegenvallende slagingspercentages het niveau van hun tentamens te verlagen. De verleiding om tentamens iets toegankelijker, iets transparanter, iets beter te voorspellen, kortom, een stuk gemakkelijker te maken, zal voor veel docenten ongetwijfeld groot zijn. Het ligt voor docenten erg gevoelig om hiermee naar een bestuurder te stappen: de druk op hogere slagingspercentages komt immers vanuit diezelfde bestuurders, die op hun beurt ook weer onder druk worden gezet door andere bestuurders hoger in de hiërarchie.

Aangezien de volgende personeelsenquête weer een tijd op zich zal laten wachten, biedt het aangekondigde vervolgonderzoek een uitgelezen mogelijkheid om, naast verdere informatie over de werkdruk, ook op korte termijn een indicatie te krijgen van de hiervoor geschetste praktijken.

Aanbeveling 2 – Onderzoek naar effecten rendementsdruk op de normering en het niveau van tentamens/cursussen.

Onderzoek onder wetenschappelijk personeel naar het effect van de rendementsdruk op de academische norm. Aanvullende vragen voor personeelsenquête:

- Ik voel mij (indirect) onder druk gezet door mijn leidinggevende om het niveau van mijn tentamen/practica te verlagen vanwege tegenvallende slagingspercentages in het verleden.
- Ik heb het niveau van mijn tentamens/practica verlaagd vanwege tegenvallende slagingspercentages in het verleden.
- Ik heb de normering van mijn tentamen na afname aangepast, omdat de resultaten tegenvielen.

De norm der normering

Hoewel er aan het onderwijs op het gebied van uitdaging en inspiratie nog genoeg verbeterd kan worden, zou het vanuit de student gezien onredelijk zijn om alleen het onderwijs de schuld te geven van de slechte rendementen. Het negatieve effect van de rendementsdruk op de academische norm heeft natuurlijk ook veel te maken met de tegenvallende prestaties van onze studenten. Met de invoering van het BSA wordt nu getracht een onderwijscultuur te creëren. Dit is wat ons betreft niet genoeg. Wij hebben het al vaker gezegd: wanneer de RUG haar studenten wil motiveren zal er meer van studenten moeten worden gevraagd dan dat er op dit moment gebeurt. De zesjescultuur wordt in stand gehouden door het niveau van ons onderwijs op de prestaties van de zogenaamde 'Joho-student' aan te passen.

Helaas zijn er ook nog steeds cursussen waar de normering van tentamens standaard aangepast op de slagingspercentages. Deze aanpak laat toe dat hetzelfde resultaat tot wisselende cijfers kan leiden. Zo bleek uit een gesprek met een lid van de opleidingscommissie Pedagogiek dat het juist beantwoorden van 56% van de op een MC-tentamen gestelde vragen wel eens beoordeeld wordt met het cijfer zeven, maar liefst anderhalve punt boven de norm. Dit beleid strookt niet met het streven naar een onderwijscultuur en vormt een bron van ergernis voor studenten die hard werken om zich van de rest te onderscheiden. Ook is het dodelijk voor studenten voor wie uitdaging een belangrijke peiler is van motivatie.

Lijst Calimero zou daarom graag zien dat het CvB een duidelijk signaal afgeeft waaruit blijkt dat een voldoende niet zomaar gegeven wordt. Dit kan door voor tentamens een cesuur van 56% reële kennis als verplichte, instellingsbrede *minimumeis* te hanteren voor een voldoende bij zowel essay als MC-tentamens, al zou wat ons betreft een minimumeis van 60% ook niet misstaan. Het moet voor docenten wel altijd mogelijk blijven om een hoger kennisniveau van studenten te eisen.

Aanbeveling 3 – Minimale cesuur bij tentamens

Er wordt een instellingsbreed kennisniveau van 56% of 60% reële kennis ingesteld als minimum voor een voldoende bij tentamens.

De academische norm in een rendementscultuur

In de notitie *de toets doorstaan* wordt gesteld dat er behoefte was aan een cultuuromslag op het gebied van toetsing. De kwaliteit van toetsing zou wat ons betreft prioriteit moeten hebben. Lijst Calimero is het hier helemaal mee eens, maar wij zetten wel vraagtekens bij wat deze cultuuromslag dan zou moeten omvatten. De commissie wil dat een faculteitsbestuur “*een onderwijs- en toetscultuur propageert waarin het normaal is dat een student het reguliere onderwijs volgt en de eerste keer slaagt*” (De toets doorstaan, 2008: 4)⁶. Als de kwaliteit en het niveau van onderwijs en tentamens naar behoren zijn, dan is het slagingspercentage wat ons betreft irrelevant. Het bewaken van de academische norm zou altijd belangrijker moeten zijn dan het bewaken van de rendementsnorm.

Bestuurders aan de RUG behoren naar onze mening vooral *een onderwijs- en toetscultuur te propageren waarin het normaal is dat een student alleen slaagt wanneer hij of zij voldoende inzicht en kennis van de stof heeft opgedaan*. In de praktijk blijkt dit echter vaak niet het geval te zijn. Alle aandacht die de slechte rendementen hebben gekregen lijkt te hebben geleid tot een vervaging van de academische norm. Het College van Bestuur heeft de afgelopen periode een sterke nadruk gelegd op de rendementen, maar het is belangrijk dat zij ook een duidelijk signaal afgeeft ten opzichte van de academische norm. Een duidelijke brief van het College van Bestuur aan alle Faculteitsbesturen en Opleidingsdirecteuren met daarin een heroriëntatie van de prioriteiten zou wat ons betreft een eerste stap in de goede richting zijn.

Tot zover de kritiek op *de toets doorstaan*, want er staat verder erg veel relevante informatie in deze notitie. Het is echter maar de vraag in hoeverre er ook echt wat met deze informatie gedaan wordt. Het opstellen van een tentamen valt onder de professionaliteit van de docent en daar mag aan *deze* universiteit nooit getwijfeld worden. Helaas wijst de praktijk toch vaak anders uit. Jaarlijks terugkerende tentamenvragen circuleren in de studentengemeenschap en bij andere cursussen biedt bol.com een uitweg voor fraudeurs: bestel de teacher's edition van het boek en met een beetje geluk ben je in het bezit van de tentamenvragen.

Er zal dus op korte termijn nog veel moeten veranderen, aangezien één van de dringende (BSA) randvoorwaarde de implementatie van de aanbevelingen van *de toets doorstaan* voorschrijft. Bij de opleiding Psychologie zijn ze na jaren van kritiek op de goede weg. De opleiding Psychologie heeft een toetscommissie aangesteld, bestaande uit docenten en professionals op het gebied van toetsing, die niet alleen de kwaliteit van de tentamenvragen beoordeelt, maar ook een oogje in het zeil houdt als het gaat om zaken zoals jaarlijks terugkerende tentamenvragen. De toetscommissie neemt hier een formele plek in naast de examencommissie, maar wordt geleid door dezelfde voorzitter.

Het QANU rapport voor Psychologie opleidingen uit 2007 is ook erg positief over de rol van de toetscommissie:

⁶ Projectgroep Toetsing (2007). *De toets doorstaan; Toetsbeleid en Toetsing aan de RUG*, Groningen: UOCG.

“De commissie vindt de rol van de toetscommissie bij de kwaliteitszorg redelijk uniek. Zij vindt het positief dat deze commissie de kwaliteit van de toetsen monitort (QANU, 2007: 192)⁷.”

Lijst Calimero zou graag zien dat er voor elke opleiding een toetscommissie verantwoordelijk is voor het bewaken van de kwaliteit. Er is genoeg kennis binnen de RUG om onze eigen mensen met behulp van het UOCG tot professionals op het gebied van toetsing op te leiden. Deze toetscommissie zou naast docenten ook moeten bestaan uit in ieder geval één professional op het gebied van toetsing. Één toetscommissie kan dus verantwoordelijkheid dragen voor meerdere (kleine) opleidingen, zolang er maar een vertegenwoordiger vanuit het wetenschappelijk personeel van die opleiding in de commissie zit.

Aanbeveling 4 – Bewaken van de academische norm.

1. Een duidelijke brief van het College van Bestuur aan alle Faculteitsbesturen en Opleidingsdirecteuren met daarin een heroriëntatie van de prioriteiten: de academische norm altijd boven de rendementsnorm.
2. Het opnieuw uitbrengen van de nota de toets doorstaan, waarbij bovenstaande brief geïntegreerd wordt in hoofdstuk 2.
3. Er moet voor elke opleiding een toetscommissie verantwoordelijk zijn voor het bewaken van de kwaliteit van onze tentamens en de implementatie van de aanbevelingen in bovengenoemde nota. Toetscommissies zouden in de structuur van ons onderwijssysteem een formele plek moeten innemen naast de bestaande Examencommissies waar de tijd en professionaliteit vaak ontbreekt om de kwaliteit van tentamens op een zorgvuldige manier te bewaken.

⁷ Quality Assurance Netherlands Universities (2007). *Quality Assurance Netherlands Universities; Rapport Psychologie*. Utrecht: QANU.

Slot

In de bovenstaande tekst hebben wij onze zorgen geuit over de vervaging van de academische norm aan de hand van de rendementsdruk. De verantwoordelijkheid om het tij te keren ligt in onze ogen bij alle betrokken partijen: student, docent en bestuurder. Hoewel wij al enkele malen getracht hebben de mening van het College van Bestuur te peilen, hebben wij nog steeds geen idee hoe het college over de geschetste problemen denkt. Wij willen het College van Bestuur daarom vragen in hoeverre het onze zorgen deelt.

Uiteraard zijn wij ook benieuwd hoe het College van Bestuur de geschetste problemen denkt weg te nemen. Welke plannen heeft het College van Bestuur en in hoeverre kunnen wij verwachten dat de door ons aangedragen aanbevelingen gerealiseerd kunnen worden?

Fractie Lijst Calimero 2009/2010

Suzan Beers

Leendert Kalfsbeek

Jacco Kwakman

Michiel Fokke Zwaan